

Я. В. ТИМЧАК, А. О. СОВА

**ТОМАС АРНОЛЬД – ТВОРЕЦЬ СПОРТИВНО-ІГРОВОГО
МЕТОДУ ВИХОВАННЯ
До 220-річчя від народження**

«Спортивно-ігрова система організації процесу фізичного виховання», «англійська система тіловиховання», «спортивно-ігровий метод виховання» – ці відомі у колах фахівців фізичної культури поняття завдячують своїй появі видатному педагогу, директору славнозвісного коледжу в англійському м. Регбі, доктору Томасу Арнольду.

Томас Арнольд – англійський спеціаліст з античності, педагог, реформатор освітньої системи в Британії, реформатор церкви, автор спортивно-ігрового методу виховання молоді та спортивно-ігрової системи організації процесу фізичного виховання у навчальних закладах Великої Британії.

Народився Томас Арнольд 13 червня 1795 року у місті Коусі на острові Вайт – одному з островів Великої Британії у сім'ї державного службовця. Навчався в школі в Уормінстері та коледжі в Оксфорді. Певний час працював директором школи в Лейлхемі після чого переїхав у м. Регбі.

У 1828 році Томас Арнольд очолив школу закритого типу для хлопчиків в Регбі, яка у ті роки перебувала в занепаді. Він здійснив низку змін у процесі навчання і побуті учнів, базуючись на суворій дисципліні, зміцненні соціальної ієрархії, впровадивши рухливі ігри та спорт. «Т. Арнольд зауважив, що кращі у крикеті і інших іграх з м'ячем відіграють певну роль і поза межами спортивного майданчика. Різні команди – як своєрідні мікросоціальні одиниці – у внутрішніх відносинах між своїми членами дотримуються тих самих правил «чесної гри», які утвердилися серед них, на базі правил, що застосовувалися під час змагань. Так склалася вихідна теза його педагогіки: через посередництво фізичних вправ і емоцій, пов'язаних з грою, учнівська молодь може формуватися на спортивному майданчику, якщо з цим буде поєднано виховну діяльність церкви, школи та інтернату».

Завдяки запровадженому ним вперше у навчальний процес і дозвілля учнів спортивно-ігрового методу виховання, ввірена йому школа-інтернат для хлопців перетворилася у зразковий навчальний заклад елітного типу, який почали наслідувати інші освітні установи Британської імперії. Витворений у коледжі новий виховний ідеал «християнства з м'язами», «християнського атлета-джентельмена» виявився вкрай успішним. Цей досвід швидко поширився в Ітоні, Кембриджі, Лондоні, Шрусбері, вийшов за межі Великої Британії і став відомим у середині XIX століття у багатьох країнах світу як рух «арнольдизму».

У 1841 році Томас Арнольд прийняв запрошення очолити кафедру сучасної історії в Оксфордському університеті. 12 червня 1842 року він несподівано помер, у наслідок серцевого нападу, на вершині своєї кар'єри і харизми. Похований у Регбі.

Головними працями Томаса Арнольда є трьохтомна «Історія Риму» (1838–1843) (незавершена) та «Лекції з сучасної історії». Історія його життя детально викладена у книзі «Життя Арнольда», написаній 1844 р. його учнем Артуром Пенріном Стенлі.

Теоретичне обґрунтування досвіду арнольдизму здійснив канонік Вестмінстерського абатства Чарльз Кінгслі (1819–1875). Він вважав, що можливості для формування характеру закладені у змаганнях і рухливих іграх. На думку Чарльза Кінгслі «спорт, змагання, завзяття, що демонструє свою вправність, є для молоді цариною, де можна вправлятися у творенні спільноти. Підростаюче покоління у цій боротьбі ...на малому загартується для великої арени життя...». Звідси і його висновок, що «спільним впливом школи, церкви, інтернату і спортивного майданчика можна виховати цілеспрямоване і послідовне покоління», котре в будь-якому куточку світу зможе постояти за інтереси свої і своєї батьківщини». Якщо ж правила чесної гри, прийняті у спорті, стануть нормою поведінки дорослих, легше буде лікувати і недуги суспільства християнсько-соціальними засобами».

Досвід коледжу у Регбі знайшов своє відображення у художньому творі Томаса Хьюза «Шкільні роки Тома Брауна» (1857). Як відомо, ця книжка справила велике враження на основоположника концепції сучасного олімпізму барона П'єра де Кубертена. Він неодноразово відвідував коледж у Регбі, вивчаючи досвід «спортивного виховання і лицарської поведінки» і, на його основі видав праці «Виховання у Англії» (1888) та «Англійське виховання у Франції» (1889).

Цей досвід, первинно осмислений для реформування системи освіти і фізичного виховання у Франції, барон П'єр де Кубертен поклав в основу виховної концепції сучасного олімпізму.

Виняткове значення спорту як спортивно-ігрового методу виховання і формування української нації, неодноразово підкреслював у своїх працях «Батько українського тіловиховання» професор Іван Боберський.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боберський І. Нові шляхи до тілесного виховання / Іван Боберський. – Львів: Накладом «Сокола-Батька», 1911. – 8 с.
2. Булатова М., Бубка С. Культурное наследие Древней Греции и Олимпийские Игры / Мария Булатова, Сергей Бубка. – Киев: В-во «Олімпійська література», 2012. – 408 с.
3. Бутовский А. Д. Воспитание и телесные упражнения в английских школах / А. Д. Бутовский // Собрание сочинений: в 4 т. – К. : Олимп. Л-ра, 2009. – Т. 1. – С. 278–334.
4. Гамбург Л. Британия: сотворение спорта / Леонид Гамбург. – Киев: Сам-мит книга, 2010. – 245 с.
5. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта / Ласло Кун. – Москва: «Радуга», 1982. – 400 с.
6. П'єр де Кубертен. Олімпійські мемуари / П'єр де Кубертен. – Київ: В-во «Олімпійська література», 1997. – 180 с.
7. Томас Арнольд – творець спортивно-ігрового методу виховання. Листівка / Авт.: Я. Тимчак, А. Сова; літ. ред. М. Пономаренко; оформл. Б. Ляльки. – Львів: ЛДУФК, 2015. – Вип. 14. – 2 с.